

ชื่อเรื่อง ศึกษาสถานการณ์ระบบประปาในพื้นที่เขตตรวจราชการ ที่ 18 ประจำปีงบประมาณ 2556

หน่วยงาน กลุ่มพัฒนานามัยสิ่งแวดล้อม

รายชื่อผู้จัดทำ

1. นางฉันทพิชญา	สุวรรณเกสร
2. นางกรุณา	สุขแท้
3. นางสาวฐิรศัษ	รอดตัว
4. นางสาวเสาวนีย์	สาบุตร

วัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ของระบบประปาทั้งด้านโครงสร้าง การดูแลรักษาและการบำรุงรักษาของระบบประปาในพื้นที่ เขตตรวจราชการที่ 18
2. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลของระบบประปาในพื้นที่ เขตตรวจราชการที่ 18

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลระบบประปาที่มีระบบการผลิตน้ำประปาครบและมีประสิทธิภาพ
2. เป็นข้อมูลในการวางแผนคัดเลือกระบบประปาที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการผลิตน้ำประปาได้ดี นำมาพัฒนาเป็นประปาดื่มได้ ของกรมอนามัย ต่อไป

รายงานการจัดการความรู้

- 1) ชื่อเรื่อง ศึกษาสถานการณ์ระบบประปาในพื้นที่เขตตรวจราชการ ที่ 18 ประจำปีงบประมาณ 2556
- 2) หัวหน้าโครงการ นางฉันทพิชญา สุวรรณเกสร
- 3) สมาชิกกลุ่ม
 1. นางกรุณา สุขแท้
 2. นางสาวเสาวนีย์ สาบุตร
 3. นางสาวฐิติศุข รอดตัว
 4. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานของจังหวัด 5 จังหวัด
 5. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานของท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ
- 4) การทบทวนการจัดการความรู้ (ความเป็นมา เหตุผล ความจำเป็น การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ และการคัดเลือกองค์ความรู้ที่มาจัดการความรู้)

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในการดำรงชีวิต ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญ โดยประกาศเป็นวาระแห่งชาติ และมีแผนการเร่งรัดการหาน้ำสะอาดที่ใช้ในการอุปโภค บริโภคให้มี ครอบคลุมประชากรในชนบทอย่างทั่วถึงและเพียงพอ โดยกำหนดให้ทุกหมู่บ้านมีระบบประปา ภายใน ปี 2555 จากสถานการณ์การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภค ปี 2551 และจากข้อมูลการ ศึกษาวิจัย ของกองสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย พบว่า คุณภาพน้ำประปาในเขตเมือง ซึ่งอยู่ใน ความรับผิดชอบ ของเทศบาล และประปาหมู่บ้านซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือ คณะกรรมการ ประปาหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำบริโภคของกรมอนามัย ซึ่งอาจส่งผลให้เกิด โรคจากน้ำโดยเฉพาะโรคอุจจาระร่วง ซึ่งมีผู้ป่วยปีละประมาณ 1 ล้านคน และ แนวโน้มฟันตกกระในเด็กและฟลูออไรด์เป็นพิษ เนื่องจากฟลูออไรด์ปนเปื้อนในน้ำสูงและกระจายตาม พื้นที่ต่างๆ เพิ่มขึ้น

จากการสำรวจข้อมูลของศูนย์อนามัยที่ 8 ปี 2554 มีประปาเทศบาล ทั้งหมด 28 แห่ง ประปา หมู่บ้าน 1,990 แห่ง และประปาภูมิภาค 36 แห่ง และจากการดำเนินงานโครงการน้ำประปาดื่มได้ มาตั้งแต่ปี 2541 จนถึงปี 2554 มีระบบประปาที่น้ำประปาผ่านการรับรองแล้วทั้งหมด 53 แห่ง แต่จากการ สุ่ม ตรวจเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มได้ของศูนย์อนามัยที่ 8 เมื่อปี 2546 พบว่า ระบบน้ำประปาที่ผ่านการ รับรองประปาดื่มได้ สามารถรักษาคุณภาพได้เพียงร้อยละ 33.3 ซึ่งส่วนใหญ่ที่ไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพน้ำ คือ ด้านแบคทีเรีย จากการศึกษารูปแบบการรักษาคุณภาพน้ำประปาดื่มได้ของจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การสุ่มตรวจติดตามอย่างสม่ำเสมอโดยเจ้าหน้าที่ และการประกาศเกียรติคุณสามารถกระตุ้นระบบประปา ให้มีการดูแลรักษาและเฝ้าระวังคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่อง โดยระบบประปาจะสามารถรักษาคุณภาพน้ำได้ ร้อยละ 57.1 ปี 2551 ศูนย์อนามัยที่ 8 ได้ดำเนินการโครงการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำประปาดื่มได้ โดย สสำรวจระบบประปาที่เคยผ่านการรับรองน้ำประปาดื่มได้ จำนวน 25 แห่ง พบว่า ระบบประปาที่ ประชาชนใช้น้ำเพื่อบริโภค มี 17 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 68 มีโครงสร้างใช้การได้ทุกระบบมี 7 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 28 มีการดูแลบำรุงรักษาอย่างถูกวิธี 15 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 60 สสำรวจการเติมคลอรีนใน น้ำประปาทั้งหมด 18 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 72 โดยการเติมคลอรีนถูกต้อง 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 55.6 และเฝ้าระวังคุณภาพน้ำประปาจนผ่านเกณฑ์น้ำประปาดื่มได้ 3 แห่ง ในปี ปี 2552 – 2555 ศูนย์อนามัย ที่ 8 ได้ดำเนินการโครงการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำประปาดื่มได้โดยสำรวจระบบประปาที่เคยผ่านการรับรอง น้ำประปาดื่มได้ และระบบประปาที่สมัครเข้าร่วมโครงการประปาดื่มได้ จำนวน 97 แห่ง พบว่า ระบบ ประปาที่มีความพร้อม ในการส่งตัวอย่างน้ำส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ จำนวน 63 แห่ง คิดเป็นร้อยละ

64.9 มีโครงสร้างใช้การได้ ทุกระบบมีการดูแลบำรุงรักษาอย่างถูกวิธี และเดิมคลองรินถูกต้อง 63 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 และฝายระวางคุณภาพน้ำประปาจนผ่านเกณฑ์น้ำประปาดื่มได้ 43 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 68.3 จากการสำรวจจำนวนระบบประปาทั้งหมด 2,054 แห่ง ระบบประปาที่สมัครเข้าร่วมโครงการประปาดื่มได้ ตั้งแต่ ปี 2551 - 2555 จำนวน 114 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.6

จากสถานการณ์ดังกล่าว และทิศทางการดำเนินงานด้านคุณภาพน้ำบริโภค ของกรมอนามัย ศูนย์อนามัยที่ 8 นครสวรรค์ จึงได้จัดทำ “โครงการฝายระวางคุณภาพน้ำ ในเครือข่ายบริการที่ 3 ปีงบประมาณ 2556” ขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมระบบประปาที่ให้บริการแก่โรงเรียนที่เข้าโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร และติดตามให้ ผ่านเกณฑ์มาตรฐานน้ำบริโภคของกรมอนามัย พ.ศ.2553 ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีน้ำสะอาดปลอดภัยบริโภคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไป

5) วัตถุประสงค์

5.1 ส่งเสริมเทศบาล/อบต. และกรรมการประปาหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการได้มีการพัฒนาระบบประปา และสามารถผลิตน้ำ ให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำประปาดื่มได้

5.2 ผลักดันให้เกิดดำเนินการฝายระวางคุณภาพน้ำประปาเขตพื้นที่ปกติ ที่มีคุณภาพให้อยู่ในเกณฑ์ มาตรฐานน้ำ ประปาดื่มได้อย่างต่อเนื่อง จำนวน 8 แห่ง

5.3 ผลักดันให้เกิดดำเนินการฝายระวางคุณภาพน้ำประปาเขตพื้นที่เสี่ยง 2 จังหวัดละ 1 ตำบล (อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี , ต.เขาเจ็ดยอด อ.ทับคล้อ จ.พิจิตร)

5.4 นิเทศ ติดตาม เพื่อเตรียมความพร้อมระบบประปาที่ให้บริการแก่โรงเรียนที่เข้าโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร อย่างน้อย 8 โรงเรียน

6) กระบวนการจัดการความรู้ (อาจมีไม่ครบทุกหัวข้อ)

(1) การเรียนรู้

จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีความรู้และความเข้าใจถึงขั้นตอนกระบวนการ ผลิตน้ำให้สะอาด

(2) กระบวนการและเครื่องมือ

2.1 ฝายระวางคุณภาพน้ำในเขตพื้นที่ (เขตพื้นที่ปกติ) และ โรงเรียนระดับเพชร ที่เข้าร่วมโครงการ

2.1.1ชี้แจงแนวทางการปฏิบัติงานโครงการการบริหารน้ำบริโภคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.2 สำรวจคุณภาพน้ำประปาและสุ่มสำรวจคุณภาพน้ำบริโภคในครัวเรือน

2.1.3 สำรวจเพื่อคัดกรองระบบประปาที่มีระบบการผลิตน้ำประปาได้ถูกต้อง

2.2 ฝายระวางคุณภาพน้ำในเขตพื้นที่เสี่ยง 2 จังหวัดละ 1 ตำบล (อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี , ต.เขาเจ็ดยอด อ.ทับคล้อ จ.พิจิตร)

2.2.1สำรวจฐานข้อมูลระบบประปา อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี (เนื่องจาก ต.เขาเจ็ดยอด อ.ทับคล้อ จ.พิจิตร ได้สำรวจฐานข้อมูลตั้งแต่ ปี 2553-2554)

2.2.2 ทดสอบคุณภาพน้ำทางห้องปฏิบัติการ ในเขตพื้นที่เสี่ยง

2.2.3 วิเคราะห์ผลตัวอย่างน้ำ

2.2.4 ส่งผลวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำคืนสู่ชุมชน

2.2.5 ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อใช้ในการพัฒนาผลคุณภาพน้ำ และมุ่งไปสู่การแนวทางแก้ไขปัญหา

2.3 ดำเนินการตามแผนกิจกรรม

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
- วางแผนการดำเนินงานกับจังหวัด	พ.ย.55 – ธ.ค.56	ฉันทพิชญ์ สุวรรณเกสร กรรณา สุขแท้ เสาวนีย์ สาบุตร จิรัชพร หารอดตัว
- สำรวจเพื่อคัดกรองระบบประปา/สรรหาและ รับสมัครระบบประปาเข้าร่วมโครงการฯ	ธ.ค – ม.ค.56	ฉันทพิชญ์ สุวรรณเกสร กรรณา สุขแท้ เสาวนีย์ สาบุตร จิรัชพร หารอดตัว
- เตรียมความพร้อมและให้คำแนะนำแก่ระบบ ประปาที่เป็นเป้าหมายเข้าร่วม โครงการ - เทศบาล/อบต./ผู้บริหาร กิจกรรมประปา ดำเนินการ พัฒนาคุณภาพน้ำประปา - ติดตามให้คำแนะนำการเข้าร่วมโครงการ ประปาได้ (โดยศูนย์/จังหวัด) - ส่งตัวอย่างน้ำตรวจที่ศูนย์ห้องปฏิบัติการ กรมอนามัย - ดำเนินการรับรองระบบประปาที่มีระบบ ประปาผ่านเกณฑ์น้ำประปาได้	ก.พ – ก.ค.56	ฉันทพิชญ์ สุวรรณเกสร กรรณา สุขแท้ เสาวนีย์ สาบุตร จิรัชพร หารอดตัว
- เฝ้าระวังคุณภาพน้ำในเขตพื้นที่เสี่ยง - ทดสอบคุณภาพน้ำทางห้องปฏิบัติการ - วิเคราะห์ผลตัวอย่างน้ำ - ส่งผลวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำคืนสู่ชุมชน - ชี้แจงเพื่อมุ่งไปสู่การแก้ไข ปัญหา และ การปรับปรุงคุณภาพน้ำ	พ.ค – ส.ค.56	ฉันทพิชญ์ สุวรรณเกสร กรรณา สุขแท้ เสาวนีย์ สาบุตร จิรัชพร หารอดตัว
- จัดประชุมพัฒนาภาคีเครือข่าย	ส.ค.56	ฉันทพิชญ์ สุวรรณเกสร กรรณา สุขแท้ เสาวนีย์ สาบุตร จิรัชพร หารอดตัว เจ้าหน้าที่ทุกคนในกลุ่ม

(3) การวัดผล

- ผลทดสอบคุณภาพน้ำทางห้องปฏิบัติการ
- การวิเคราะห์ผลตัวอย่างน้ำ
- ส่งผลวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำคืนสู่ท้องถิ่น

(4) การสื่อสาร

- เผยแพร่ทาง Facebook และ Drive K : การจัดการความรู้

(5) การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล

- การได้รับโล่/ใบประกาศเกียรติคุณ

(6) การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

-

7) การประมวลผล/กลั่นกรอง/เรียนรู้/วิเคราะห์ข้อมูล

- บทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน

1. การได้รับความร่วมมือที่ดีจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / ผู้ดูแลประปาในพื้นที่และหลายส่วนประกอบกันจึงจะทำให้งานประสบความสำเร็จ
2. การนิเทศติดตามงานต้องมีความต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ต้องมีความจริงใจในการปฏิบัติงาน
3. ต้องมีคำชม เพื่อให้กำลังใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / ผู้ดูแลประปาและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่
4. มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันกับลูกค้าทุกกลุ่ม
5. พื้นที่แต่ละแห่งมีบริบทที่ต่างกัน ไม่สามารถนำวิธีการ/นวัตกรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จจากที่หนึ่งไปใช้อีกที่หนึ่งได้

- ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานสำเร็จ

1. เนื่องจากมีผลต่อคะแนนในการประเมินระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การได้รับความร่วมมือที่ดีจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / ผู้ดูแลประปาในพื้นที่
3. ผู้บริหารของท้องถิ่นให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุน
4. การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / ผู้ดูแลประปามีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. การสนับสนุนภาคีเครือข่ายทุกด้านเช่นงบประมาณ สิ่งสนับสนุนต่าง ๆ องค์ความรู้วิทยากร และการตรวจประเมิน

- ปัจจัยสนับสนุนต่อการดำเนินงาน

1. เป็นนโยบายของกรมอนามัย
2. ผู้บริหารทั้งทางท้องถิ่น / ศูนย์อนามัยที่ 8 ให้ความสำคัญและการสนับสนุนในการดำเนินงาน
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / ผู้ดูแลประปาในพื้นที่ ให้ความสำคัญและเอาใจใส่ในการดำเนินการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคให้ได้มาตรฐาน
4. การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น / ผู้ดูแลประปาในพื้นที่

- ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงาน

1. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ดูแลระบบประปาเท่านั้น ไม่มีอำนาจบังคับ
2. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่มีงานที่ต้องรับผิดชอบตัวชี้วัดงานต่าง ๆ มีภาระงานมาก จึงไม่มีเวลาดูแลและให้คำแนะนำผู้ดูแลระบบประปาได้อย่างต่อเนื่อง
3. มีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด/พื้นที่
4. เนื่องจากไม่เป็นตัวชี้วัด กพร.ของจังหวัด จึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

- ด้านหน่วยงานที่ควบคุมกำกับการดูแลระบบประปา (เทศบาล/อบต.)

1. ประปาบางแห่งยังไม่ได้อยู่ในความดูแลของอบต.
2. นโยบายของอบต.ไม่ให้ความสำคัญในเรื่องพัฒนาระบบประปา แต่จะพัฒนาเรื่องอื่นก่อน
3. ปัญหาด้านการเมืองท้องถิ่น / ฐานเสียง
4. ท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ดูแลระบบประปา ไม่เข้าใจกันในการดูแล จึงไม่สามารถบูรณาการกันได้

- ด้านผู้ดูแลระบบประปา

1. บางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดูแลระบบประปา
2. ประปาบางแห่งยังไม่ได้อยู่ในความดูแลของ อบต. ทำให้การบริหารจัดการซื้อวัสดุเช่น คลอรีน ทรายไม่เป็นไปตามที่กำหนด
3. ผู้ดูแลยังขาดการเอาใจใส่ในการดูแลระบบ และการตรวจวัดและบันทึกอัตราการคงค้างของคลอรีนอิสระในน้ำอย่างต่อเนื่อง

- ด้านผู้บริโภค

1. บางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับคลอรีน
2. ไม่เกิดความตระหนักในการเลือกดื่มน้ำที่สะอาด

- แนวทางแก้ไขปัญหา/ข้อเสนอแนะ

1. ส่วนกลางควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ทางโทรทัศน์ต่อเนื่อง เพราะเป็นสื่อที่มีผู้รับชมมากที่สุด เป็นการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ให้ทำงานง่ายขึ้น
2. รายการโทรทัศน์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการดูแลรักษาคุณภาพน้ำที่สะอาด และปลอดภัย
3. มีข้อกำหนดในการจัดหาน้ำสะอาดโดยใช้มาตรการทางด้านกฎหมาย

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เทศบาลและอบต. มีการพัฒนาระบบประปาที่ผลิตน้ำประปาที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำประปาดื่มได้
 2. มีเครือข่ายในการดำเนินงานพัฒนาน้ำประปาที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำประปาดื่มได้
- 8) การนำไปใช้ การเผยแพร่ การต่อยอดความรู้